

Kulturarv och lärande

Charina Knutson

Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik

Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik

Funnits sedan 2005

Jamtlis dotterbolag för forskning om kulturarv och lärande

Totalt 12 ägare runt om i Norden och Baltikum

Fokuserar på:

- Vad kan man lära sig GENOM kulturarvet?
- Hur kan lärande genom kulturarv bidra till en bättre värld?

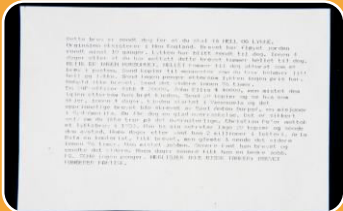
Vadå “bättre värld”...

- Främja demokratin och det demokratiska samtalet
- FN:s hållbarhetsmål Agenda 2030
- “Community engagement”, “co-creation” – man arbetar tillsammans med kulturarvet
- Platsutveckling, “sense of place”

Museipedagogik

- Utställningsmediet som utgångspunkt
- Föremål

Arkivpedagogik

- Arbeta med originalkällor
- Skapa förståelse för arkivens syfte, funktion och innehåll

Kulturmiljöpedagogik

- Platsbaserat lärande
- Det var här det hände – och händer!

Konstpedagogik

Se, tolka och skapa bilder

Sätta in konst i ett kulturhistoriskt sammanhang

Vad ska vi prata om närmsta halvtimmen?

- Olika sätt att tänka på lärande – några ord, modeller och verktyg
- Hur kan fäbodbruket använda lärandet på ett strategiskt sätt?
 - Kunskapsöverföring
 - Påverkansarbete
 - Besöksnäring/platsutveckling

Kulturarv och lärande

Inte bara faktauppgifter om kungar och årtal...

Vad är lärande?

“Learning is a process of active engagement with experience. . .
It may involve the development or deepening of skills, knowledge, understanding,
awareness, values, ideas and feelings, or an increase in the capacity to reflect.
Effective learning leads to change, development and the desire to learn more.”

Campaign for learning, 1998

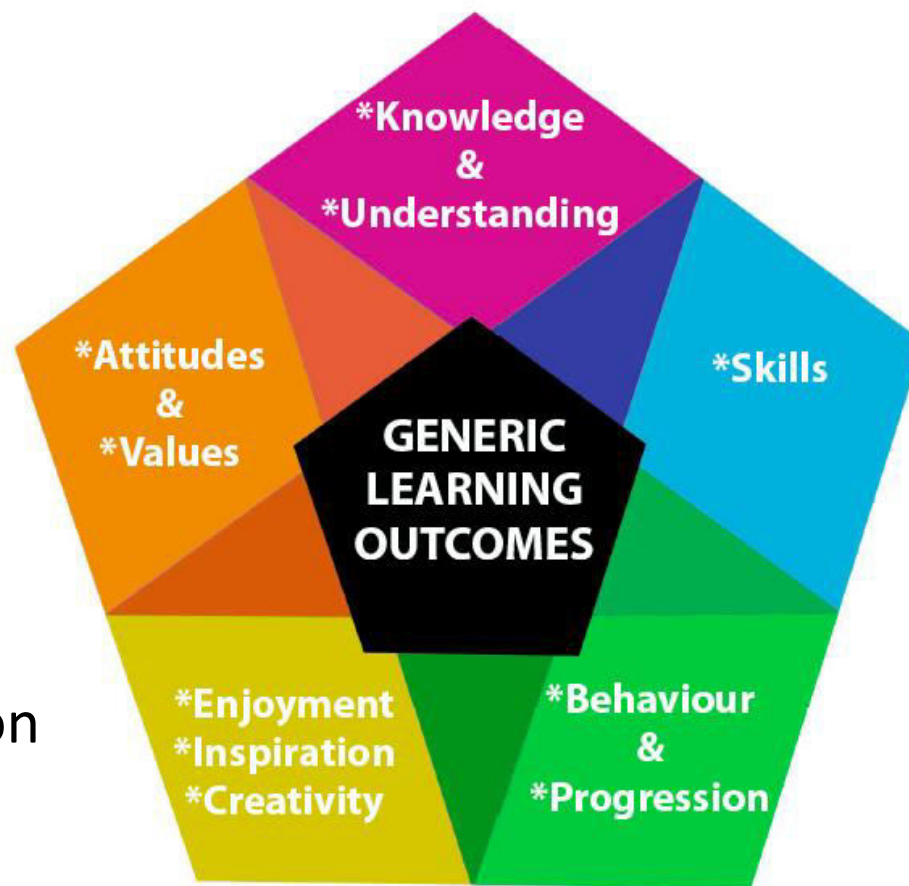
Kunskap och förståelse

Attityder och
värderingar

Förmågor och
färdigheter

Glädje, inspiration
och kreativitet

Aktivitet, beteende och
progression

Källa: University of Leicester
Research Centre for Museums and Galleries (RCMG)

Kunskap och förståelse

- Fakta, till exempel om museum eller arkiv, om mig själv, en plats eller företeelse
- Fördjupad förståelse kring något
- Göra kopplingar och förstå relationer och samband mellan saker eller händelser
- Använda tidigare kunskap på ett nytt sätt

Förmågor och färdigheter

- Förmåga att göra något nytt
- Intellectuella förmågor, till exempel läsa och skriva
- Sociala färdigheter
- Kommunikativa färdigheter
- Emotionella förmågor som empati eller förmåga att hantera starka känslor
- Fysiska förmågor
- Praktisk kunskap
- Informationskunnighet/källkritik

Attityder och värderingar

- Känslor
- Självkänsla
- Attityder gentemot andra människor
- Attityder gentemot specifika teman
- Empati och tolerans
- Demokratiska värderingar
- Nyfikenhet
- Ökad motivation

Glädje, inspiration och kreativitet

- Ha roligt
- Bli överraskad
- Innovativa tankar, handlingar, saker
- Kreativitet
- Utforska, experimentera, skapa
- Bli inspirerad

Aktivitet, beteende och progression

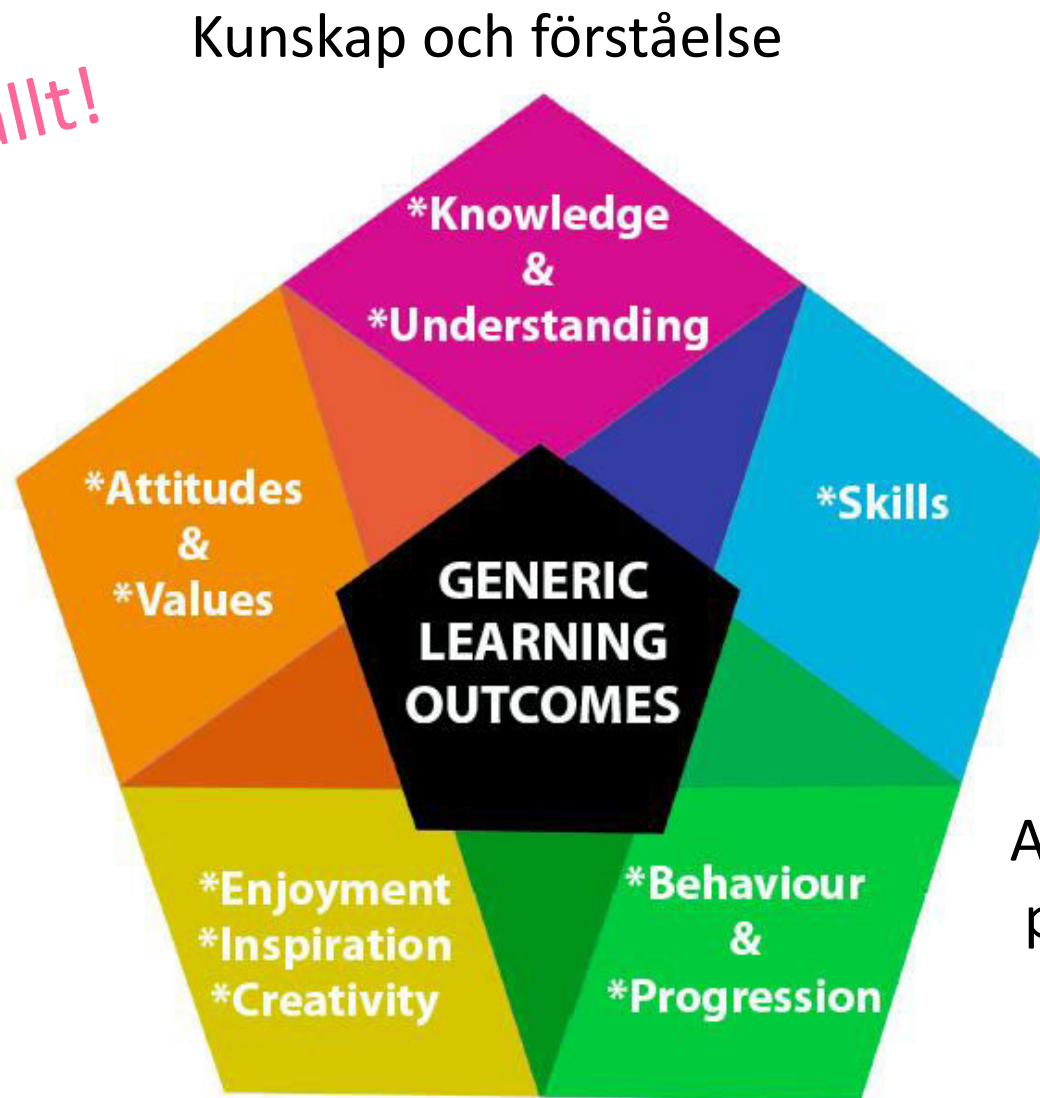
- Vad människor gör
- Vad människor avser göra
- En förändring i hur människor hanterar livet eller hur de agerar
- Progression, till exempel mot fortsatt lärande
- Fokus på hur lärandeupplevelsen kan komma att förändra människors beteenden

På fäboden ryms allt!

Attityder och
värderingar

Glädje, inspiration
och kreativitet

Kunskap och förståelse

Förmågor och
färdigheter

Aktivitet, beteende och
progression

Ett annat sätt att sortera lärande:

Formellt
lärande

Icke-
formellt
lärande

Informellt
lärande

Formellt lärande

- Det lärande som sker inom ramen för utbildningsinstitutioner som skolor och universitet, och som mäts och vidimeras genom betyg eller prov.
- Det man sätter på sitt CV

Icke-formellt lärande

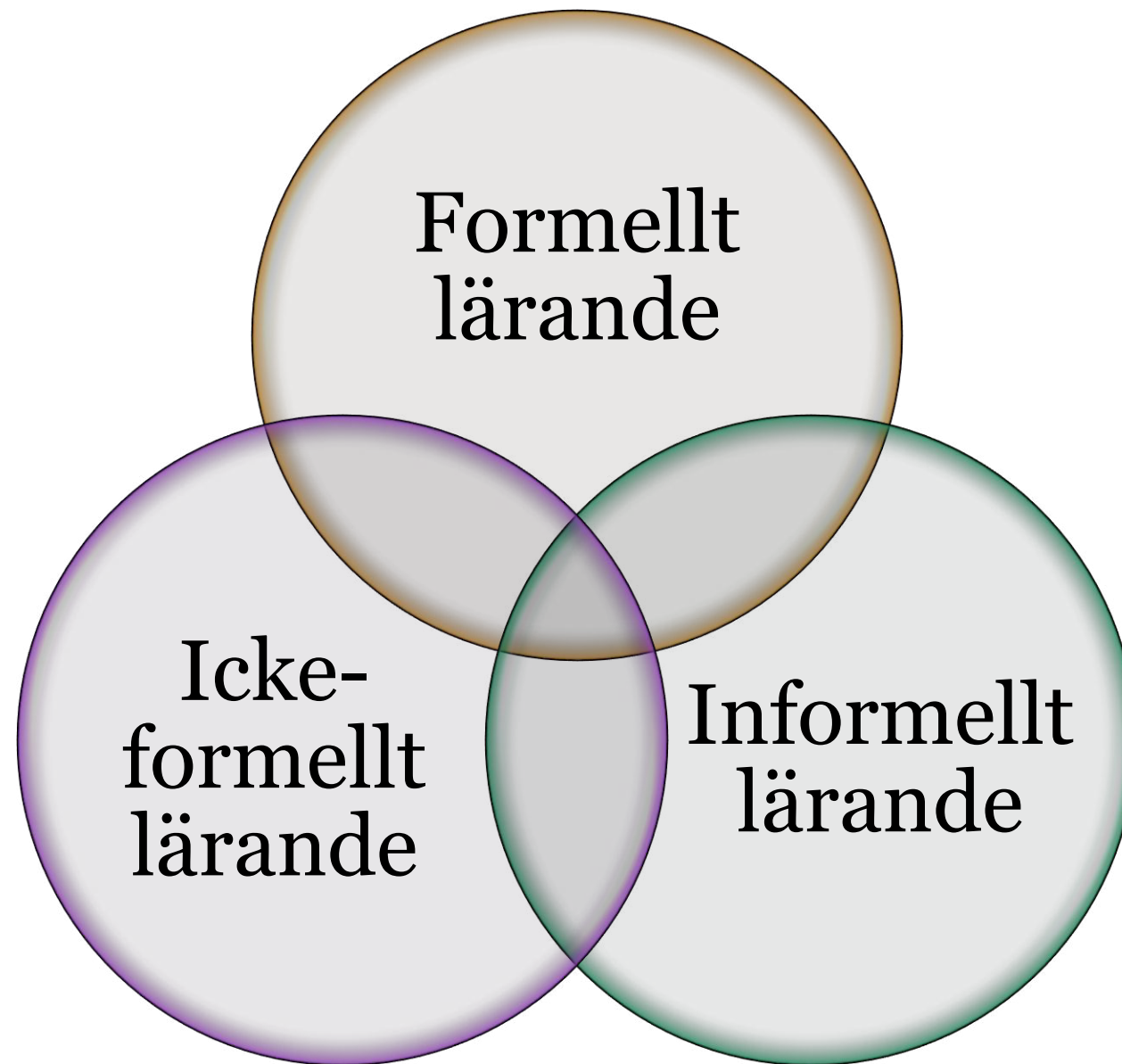

- Lärande som är strukturerat och med ett tydligt syfte men som sker utanför utbildningsinstitutioner
- Fortbildning i arbetslivet
- Studiecirklar, kurser, öppna föreläsningar, en guidad stadsvandring et c

Informellt lärande

- Lärande som sker på egen hand i vardagen, ofta i stunden
- Ta del av en utställning, läsa en fackbok, testa ett hantverk, klicka sig vidare på Wikipedia
- Bygga upp erfarenhet

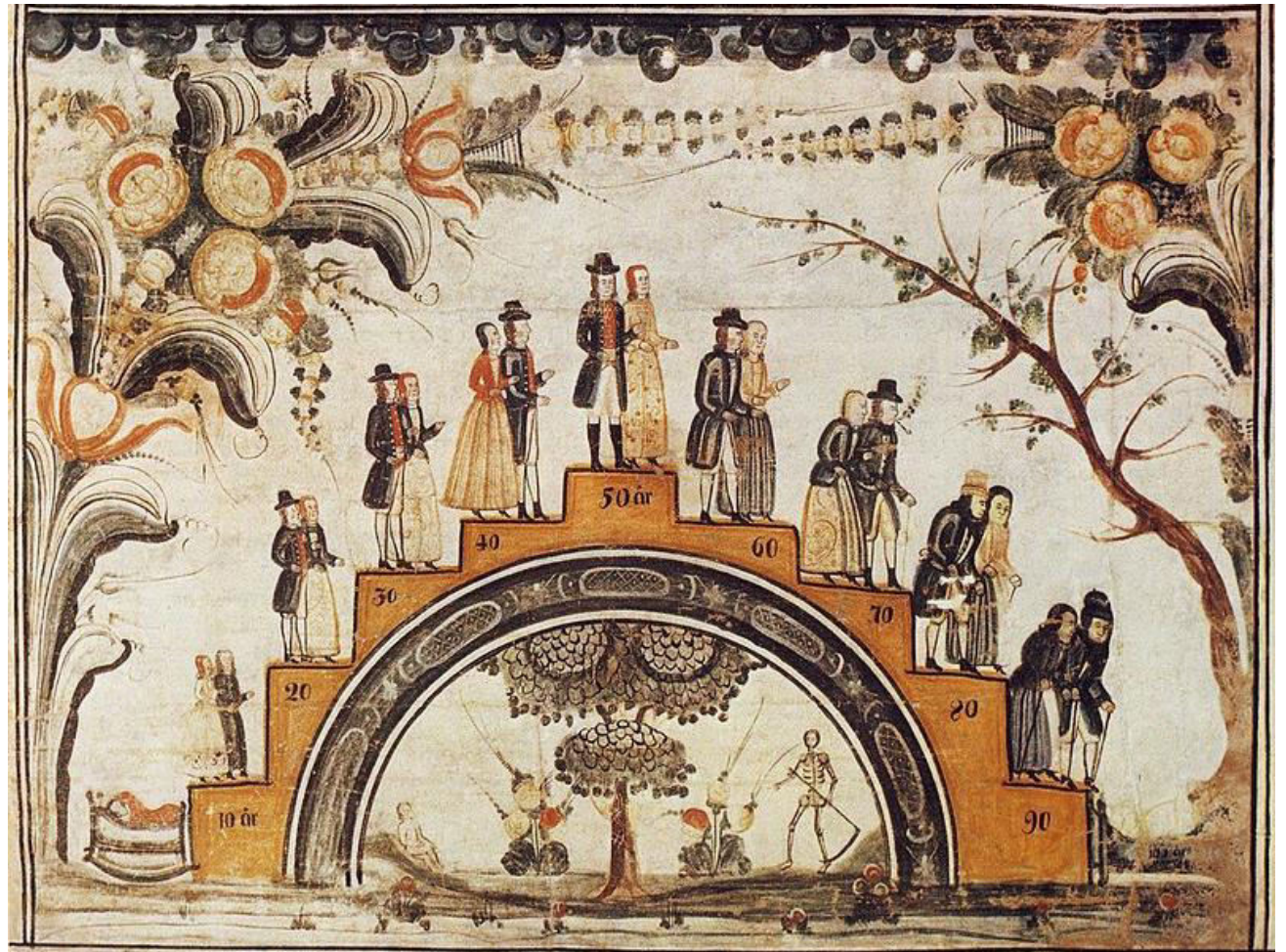

Och så förstås: det livslånga lärandet!

Det livslånga lärandet

- Ett begrepp som använts sedan 1970-talet
- Sätter fokus på att lärande sker under hela livet, inte bara i barn- och ungdomen
- Lärande sker i flera kontexter – det **livsvida** lärandet

Intergenerationellt lärande

Efter några decennier med det livslånga lärandet är det nu många som pratar om *lärande mellan generationerna* som värt att lyfta.

OBS! Inte bara äldre som ska lära yngre – lärandet ska gå åt båda håll!

”Intergenerationellt lärande handlar om lärande mellan individer i olika åldrar där lärandet sker utan att konkurrera med den formaliserade utbildningens snabba tempo” (Davet 2025).

Varför är lärande intressant för fäbodrörelsen?

En unik lärresurs – om man vill och orkar!

- Intergenerationellt lärande
- Immateriellt kulturarv
- Platsutveckling /sense of place
- Samskapande / co-creation
- Hållbarhet – miljömässig, ekonomisk, social

Lärande – för vem?

1. För fäbodbrukarna själva – kunskapsöverföring, säkra nästa generation.
Kunskap, praktiska färdigheter, traditioner, attityder och värderingar.
samarbete med universitet/forskning, ta fram ny kunskap. Projekt!

Också:

Exempel: #ASenseofEU

- NCK + partners i Spanien, Italien, Rumänien och Island
- EU-programmet Erasmus+ (vuxnas lärande)
- Intergenerationellt – åldersgrupperna 18–35 år och 55+
- Digitalisering och immateriellt kulturarv
- "Sense of place"
- Ta fram en modell för hur man kan tillvarata immateriellt kulturarv, lära av varandra, OCH göra en plats mer attraktiv
- Kan fäbodarna vara ett exempel?

Lärande – för vem?

1. För fäbodbrukarna själva – kunskapsöverföring, säkra nästa generation. Kunskap, praktiska färdigheter, traditioner, attityder och värderingar. Också: samarbete med universitet/forskning, ta fram ny kunskap. Projekt!
2. För myndigheter och beslutsfattare – viktigt att lära dem om fäbodbrukets potential och utmaningar! Men de är ju också människor. Nyttja hela GLO-prismat! Ta ut dem på en fäbod, låt dem använda sinnen, visa spännvidd, involvera praktiska moment.

Lärande – för vem?

1. För fäbodbrukarna själva – kunskapsöverföring, säkra nästa generation. Kunskap, praktiska färdigheter, traditioner, attityder och värderingar. Också: samarbete med universitet/forskning, ta fram ny kunskap. Projekt!
2. För myndigheter och beslutsfattare – viktigt att lära dem om fäbodbrukets potential och utmaningar! Men de är ju också människor. Nyttja hela GLO-prismat! Ta ut dem på en fäbod, låt dem använda sinnen, visa spännvidd, involvera praktiska moment.
3. För skolor, turister, lokalbefolkning på utflykt. Ett sätt att experimentera med volym och lönsamhet – om det är möjligt med de lokala förutsättningarna. Projekt!

Lärande – för vem?

- För fäbodbrukarna själva – kunskapsöverföring, säkra nästa generation. Kunskap, praktiska färdigheter, traditioner, attityder och värderingar. Också: samarbete med universitet/forskning, ta fram ny kunskap. Projekt!
- För myndigheter och beslutsfattare – viktigt att lära dem om fäbodbrukets potential och utmaningar! Men de är ju också människor. Nyttja hela GLO-prismat! Ta ut dem på en fäbod, låt dem använda sinnen, visa spännvidd, involvera praktiska moment.
- För skolor, turister, lokalbefolkning på utflykt. Ett sätt att experimentera med volym och lönsamhet – om det är möjligt med de lokala förutsättningarna. Projekt!

Exempel: Ålakusten

Likheter med fäbodbruket: exklusiva småskaliga livsmedel, små djurbestånd, känsliga miljöer, kunskapsöverföring mellan generationer, hotat näringsfång = hotat immateriellt kulturarv, kräver nytänk för att göra publikt tillgängligt.

Alla kan inte vara med och fiska.

I stället: ålagillen, ålabodar, ålabodsvandringar...

Vem ska lära ut?

En utmaning för enskilda fäbodbrukare att både hinna med fäboddriften och ett publikt arbete.

Så kanske en bra fråga att titta på tillsammans i förbundet?

Går det att samarbeta med externa aktörer kring lärandet: länsstyrelsen, kommunen, museer, skolor, turoperatörer, hembygdsföreningar, professionella guider?

Sök pengar för metodutveckling, t ex Kulturrådet, respektive region

Ni behöver inte göra allt själva, vi är många som kan hjälpa till!

Tack!

charina.knutson@nckultur.org

<https://nckultur.org/>